

Από τους ήρωες της μυθολογίας στους ήρωες της κοινότητας: Μια διδακτική πρόταση για την έννοια του ηρωισμού στη Γ' Δημοτικού

Γιώτα Παπαδημητρίου
Ph.D. Φιλοσοφίας
giotapapadim@yahoo.gr

► ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το νέο Πρόγραμμα Σπουδών της Ιστορίας για τη Γ' Δημοτικού προσεγγίζει τους μύθους για τους αρχαίους ήρωες ως αφετηρία για τη διαχρονική διερεύνηση της έννοιας του ήρωα και των αξιών που συνδέονται με την προσφορά, την ευθύνη και τη δράση προς όφελος του κοινωνικού συνόλου. Με αυτήν την οπτική, η παρούσα διδακτική πρόταση επεκτείνει τη μελέτη των μυθολογικών ηρώων στη διερεύνηση της δημόσιας μνήμης μέσα από το περιβάλλον της τοπικής κοινότητας και τον ευρύτερο δημόσιο χώρο. Ως ιστορικές πηγές αξιοποιούνται μνημεία, δημόσια γλυπτά, ονομασίες δρόμων και πλατειών, καθώς και παραδείγματα από την Ελλάδα και άλλες ευρωπαϊκές χώρες, ώστε η σχολική γνώση να συνδεθεί με τις εμπειρίες των παιδιών και ο δημόσιος χώρος να αναδειχθεί ως πεδίο ιστορικής μάθησης. Στις δραστηριότητες που προτείνονται, τα παιδιά προβληματίζονται για τα χαρακτηριστικά του ήρωα και της ηρωίδας, αναγνωρίζουν ότι ορισμένες αξίες του ηρωισμού παραμένουν διαχρονικές, ενώ άλλες μεταβάλλονται ανάλογα με τις ανάγκες και τις αντιλήψεις κάθε εποχής, και διερευνούν τα κριτήρια με τα οποία οι κοινωνίες επιλέγουν να τιμούν πρόσωπα και ομάδες ανθρώπων. Στόχος είναι η ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης και του ιστορικού και πολιτισμικού γραμματισμού μέσα από τη διερεύνηση της τοπικής ιστορίας και της δημόσιας μνήμης, ώστε τα παιδιά να αναπτύξουν ενδιαφέρον για την ιστορία του τόπου τους, να αναγνωρίζουν τον δημόσιο χώρο ως φορέα ιστορικής μνήμης και να κατανοούν ότι οι μορφές ηρωισμού και δημόσιας αναγνώρισης μεταβάλλονται ανάλογα με τις ανάγκες και τις αξίες κάθε εποχής.

Λέξεις-κλειδιά: Ελληνική Μυθολογία, Ήρωας, Ηρωίδα, Δημόσια Ιστορία, Τοπική Ιστορία, Γ' Δημοτικού, Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών Ιστορίας, Ηρακλής, Θησέας, Μνημεία.

► ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Μιλώντας για ήρωες και ηρωίδες¹

Η αντίληψη για το ποιος/α θεωρείται ήρωας/ίδα, τι συνιστά ηρωική πράξη και ποια χαρακτηριστικά συνδέονται με τον ηρωισμό μπορεί να διαφοροποιείται σημαντικά,

¹ Ο τίτλος της ενότητας παραπέμπει στον στίχο «Να μιλήσω για ήρωες...» από το ποίημα «Τελευταίος Σταθμός» του Γιώργου Σεφέρη (2000). Οπωσδήποτε, η αναφορά δε χρησιμοποιείται εδώ με τη σημασία που έχει στο συγκεκριμένο ποιητικό συμφραζόμενο.

ανάλογα με τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους κατασκευάζεται η έννοια του ηρωισμού (Allison, 2024).

Οι άνθρωποι αναγνωρίζουν ως ήρωες και ηρωίδες πρόσωπα που συνδυάζουν υψηλή ηθική συγκρότηση με ιδιαίτερη ικανότητα δράσης, ενώ θεωρούν ηρωική μια πράξη που χαρακτηρίζεται από εκούσια ανάληψη σημαντικού προσωπικού κινδύνου ή κόστους με σκοπό την προστασία ή την ωφέλεια άλλων ανθρώπων ή ευρύτερα του κοινωνικού συνόλου (Franco, Blau, & Zimbardo, 2011)². Μάλιστα, ανεξάρτητα από την εποχή ή το πολιτισμικό πλαίσιο, οι περισσότεροι άνθρωποι αποδίδουν στους/στις ήρωες/ίδες χαρακτηριστικά όπως η δύναμη, η ανθεκτικότητα, η αξιοπιστία, η ευφυΐα, η ανιδιοτέλεια, η φροντίδα για τους άλλους, το χάρισμα και η ικανότητα να εμπνέουν (Allison & Goethals, 2011).

Ωστόσο, κανένας ήρωας και καμία ηρωίδα δε χρειάζεται να συγκεντρώνει όλα αυτά τα χαρακτηριστικά. Η κοινωνική αναγνώριση προκύπτει κυρίως από τον τρόπο με τον οποίο οι πράξεις του ανταποκρίνονται στις ανάγκες μιας κοινότητας και εκφράζουν τις αξίες της σε κάθε ιστορική περίοδο. Δεν υπάρχει, επομένως, ένας καθολικά αποδεκτός ορισμός του ήρωα, εφόσον ο ηρωισμός δεν αποτελεί σταθερό χαρακτηριστικό μιας κατηγορίας ανθρώπων, αλλά έννοια που διαμορφώνεται κοινωνικά και συνδέεται με τον τρόπο με τον οποίο μια κοινότητα αντιλαμβάνεται αξίες όπως το θάρρος, η υπέρβαση του ατομικού συμφέροντος και η προσφορά στο σύνολο. Κάθε κοινωνία, λοιπόν, αναγνωρίζει ως ήρωες διαφορετικά πρόσωπα, ανάλογα με τα πρότυπα που θεωρεί σημαντικά και επιθυμεί να αναδείξει. Η διαπίστωση αυτή, βέβαια, δεν αναιρεί το ότι υπάρχει συγχρόνως ένας κοινός πυρήνας αξιών «που διατηρεί η έννοια του ήρωα, παρά τα χίλια πρόσωπά του» (Σκαρτσή & Γιούρης, 2017).

Με αυτήν την οπτική, διευρύνεται η έννοια του ήρωα. Ο ηρωισμός δεν περιορίζεται στους μυθολογικούς πρωταγωνιστές, στους πολεμιστές ή στις ιστορικές προσωπικότητες που συνδέονται με μεγάλα εθνικά ζητήματα. Μπορεί να εκδηλωθεί μέσα από την καθημερινή κοινωνική προσφορά, την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την επιστημονική εργασία προς όφελος της κοινωνίας, τον εθελοντισμό, τη διάσωση ζωών ή κάθε πράξη που υπηρετεί το κοινό καλό με προσωπικό κόστος. Η σύγχρονη έρευνα αναδεικνύει ιδιαίτερα τη μορφή του «καθημερινού ήρωα», δηλαδή εκείνου που, χωρίς να διαθέτει ιδιαίτερη κοινωνική θέση ή εξουσία, αποφασίζει να αναλάβει δράση όταν το απαιτούν οι περιστάσεις³.

² Βασικό στοιχείο της ηρωικής πράξης δεν είναι μόνο η ανιδιοτελής πρόθεση, αλλά και η ύπαρξη κινδύνου ή θυσίας. Ο ηρωισμός διαφοροποιείται από τον αλτρουισμό, ο οποίος επίσης αποσκοπεί στην προσφορά προς τους άλλους, αλλά δεν προϋποθέτει υψηλό προσωπικό κόστος ή ανάληψη κινδύνου.

³ Μια ενδιαφέρουσα διασχολική δράση (συνεργασία του 2ου Πειραματικού Γυμνασίου Αθηνών και του 38ου Γυμνασίου Αθηνών), πραγματοποιήθηκε κατά το σχολικό έτος 2016–2017 με θέμα «Αναπαραστάσεις του ήρωα από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα». Στόχος της δράσης ήταν η διερεύνηση της έννοιας του ήρωα μέσα από τη λογοτεχνία, την ιστορία, το παραμύθι, τα κόμικς, τον κινηματογράφο και άλλες μορφές τέχνης. Η δράση στηρίχθηκε σε συνεργατικές διερευνητικές δραστηριότητες. Ολοκληρώθηκε με δημιουργία πρωτότυπου υλικού, το οποίο είναι διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο <https://heroasproject.weebly.com/> (Σκαρτσή & Γιούρης, 2017). Ανάμεσα σε άλλα ερευνήθηκε και η έννοια του καθημερινού ήρωα. Αναφέρεται σχετικά: «Η έννοια του ήρωα ως καθημερινού ανθρώπου είναι μια πολύ πρόσφατη εξέλιξη στην ιστορία του ηρωισμού. Στο τέρμα μιας σειράς ιστορικών μετασχηματισμών, ήρωας έφτασε να θεωρείται όχι αυτός που διακρίνεται για υπεράνθρωπα κατορθώματα αλλά αυτός που προβαίνει σε ανιδιοτελείς πράξεις προσφοράς και ζει με αξιοπρέπεια τη ζωή του» (Σκαρτσή & Γιούρης, 2017).

Οι διαπιστώσεις αυτές έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την εκπαιδευτική διαδικασία. Εφόσον ο ηρωισμός δεν εκλαμβάνεται ως έμφυτη ιδιότητα μιας κατηγορίας εξαιρετικών ανθρώπων, αλλά ως μορφή υπεύθυνης κοινωνικής συμπεριφοράς που συνδέεται με τα δεδομένα κάθε ιστορικής περιόδου, μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο παιδαγωγικής επεξεργασίας. Με άλλα λόγια, ο ηρωισμός μπορεί να «διδασχθεί», ώστε να ενθαρρύνεται η υπεύθυνη κοινωνική δράση και να καλλιεργούνται η ηθική κρίση και η ενεργός πολιτειότητα (Allison, 2024).

Από τους μυθολογικούς ήρωες στους ήρωες και ηρώιδες της γειτονίας

Η διδασκαλία της Ιστορίας στο Δημοτικό Σχολείο μετατοπίζεται τα τελευταία χρόνια από την αναπαραγωγή γνώσεων προς την ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης μέσα από την ενεργό συμμετοχή των παιδιών στη διαδικασία της μάθησης. Η κατεύθυνση αυτή αποτυπώνεται και στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών, το οποίο δίνει έμφαση στη διερεύνηση, στην αξιοποίηση ιστορικών πηγών και στη σύνδεση του παρελθόντος με ζητήματα που έχουν σημασία για τη ζωή των παιδιών σήμερα (ΦΕΚ Β' 507/02-02-2023). Στο πλαίσιο αυτό, η ελληνική μυθολογία δεν αντιμετωπίζεται απλώς ως ένα σύνολο αφηγήσεων προς απομνημόνευση, αλλά ως πεδίο διερεύνησης εννοιών, αξιών και τρόπων σκέψης που εξακολουθούν να διατηρούν τη σημασία τους.

Η αποδελτίωση των επιδιωκόμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων για την ενότητα «Ήρωες» στη Μυθολογία της Ιστορίας της Γ' Δημοτικού δείχνει ότι το Πρόγραμμα Σπουδών δε δίνει έμφαση μόνο στην αφήγηση των κατορθωμάτων τους, αλλά κυρίως στις αξίες που κινητοποιούν τη δράση τους και στη δυνατότητα να προσεγγιστούν ως πρότυπα κοινωνικής προσφοράς. Ενδεικτικά, οι μαθητές/τριες καλούνται «να κατανοούν την ψυχολογική διάσταση της δημιουργίας υπερηρώων», γεγονός που υποδηλώνει ότι η ανάγκη των κοινωνιών για πρότυπα δεν αφορά μόνο την αρχαιότητα αλλά αποτελεί διαχρονικό φαινόμενο. Παράλληλα, προβλέπεται να «εκτιμούν τη διαχρονικότητα των ηρώων» και «να γνωρίζουν γενικά ποια είναι η φύση/υπόσταση ενός ήρωα». Για τον Ηρακλή επιδιώκεται να «αποτιμούν τη διαχρονική σημασία των θετικών χαρακτηριστικών του» και «να ενημερωθούν για τον συμβολισμό των άθλων του», ενώ για τον Θησέα να «αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά του ήρωα-εκπολιτιστή» και να «ανιχνεύουν, να κατανοούν και να αξιολογούν τις αρετές που διακρίνουν έναν ηγέτη» (ΦΕΚ Β' 507/02-02-2023).

Ο Ηρακλής και ο Θησέας, λοιπόν, οι ήρωες στους οποίους αφιερώνεται το σχετικό κεφάλαιο του Προγράμματος Σπουδών δεν είναι μόνο πρωταγωνιστές μυθολογικών αφηγήσεων. Ο Ηρακλής, ως ήρωας που δαμάζει τους κινδύνους της φύσης, συμβολίζει τη γενναιότητα, την επιμονή και την ανάληψη δύσκολων αποστολών προς όφελος των άλλων, ενώ ο Θησέας, ως ήρωας-εκπολιτιστής, συνδέεται με την οργάνωση και τη φροντίδα της κοινότητας και επιδεικνύει «θάρρος, γενναιότητα, αυταπάρνηση και αφοσίωση στον ανώτερο σκοπό της σωτηρίας της πόλης» (ΦΕΚ Β' 507/02-02-2023). Και οι δύο, βέβαια, διακρίνονται για την ευφυΐα με την οποία αντιμετωπίζουν εξαιρετικά δύσκολες καταστάσεις. Και οι δύο, επίσης, παραμένουν παρά την εν μέρει θεϊκή καταγωγή τους, πάντα άνθρωποι, με τα λάθη και τις αδυναμίες που συνεπάγεται η ανθρώπινη φύση να σημαδεύουν τη ζωή τους.

Η ανάγνωση αυτή του Προγράμματος Σπουδών μετατοπίζει το ενδιαφέρον πέρα από το «τι έκανε ο ήρωας» στο «γιατί θεωρήθηκε ήρωας» και οδηγεί σε έναν ευρύτερο προβληματισμό: ποιοι/ες θεωρούνται ήρωες/ίδες σήμερα; Το ερώτημα μεταφέρει τη

συζήτηση από τον κόσμο του μύθου στον δημόσιο χώρο, όπου η συλλογική μνήμη, μεταφρασμένη σε απόδοση τιμής, εκφράζεται με υλικές εκφάνσεις.

Με βάση αυτήν την προσέγγιση, προτείνεται μια διδακτική εφαρμογή που μετατοπίζει το κέντρο βάρους από τους μυθολογικούς ήρωες στους ήρωες και τις ηρωίδες της κοινότητας. Η μετάβαση αυτή, που συνδέει την έννοια του ηρωισμού με σύγχρονες μορφές κοινωνικής προσφοράς, επιτρέπει στα παιδιά να κατανοήσουν ότι η έννοια του ήρωα μεταβάλλεται ανάλογα με τις ανάγκες κάθε εποχής. Έτσι, σήμερα, η έννοια του ηρωισμού μπορεί να αφορά έναν πυροσβέστη, έναν επιστήμονα, έναν διασώστη κ.ά. ή ακόμη και μια ομάδα ανθρώπων που συνέβαλε καθοριστικά στην ευημερία της κοινότητας. Ιδιαίτερη θέση στη διδακτική μας πρόταση κατέχει ο δημόσιος χώρος, ο οποίος αντιμετωπίζεται ως πεδίο ιστορικής διερεύνησης. Μνημεία, προτομές, επιγραφές, καθώς και ονομασίες δρόμων, πλατειών, σχολείων και άλλες μορφές δημόσιας αναγνώρισης αποτελούν υλικά στοιχεία που αποτυπώνουν τις επιλογές μιας κοινωνίας για το ποια πρόσωπα ή γεγονότα αξίζει να διατηρηθούν στη συλλογική μνήμη. Διερευνώντας, λοιπόν, το περιβάλλον της κοινότητάς τους, τα παιδιά μπορούν να παρατηρήσουν και να ερμηνεύσουν αυτά τα στοιχεία, εστιάζοντας στις αξίες που αναδεικνύονται. Η βιωματική αυτή διαδικασία τα βοηθά να αντιληφθούν ότι η ιστορία δεν περιορίζεται στα σχολικά βιβλία ή στα μουσεία, αλλά είναι ζωντανή και παρούσα στον τόπο όπου ζουν και κινούνται καθημερινά.

► ΜΙΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΗΡΩΙΣΜΟ⁴

Η πρόταση που ακολουθεί βασίζεται σε δραστηριότητες διερεύνησης και δημιουργικής έκφρασης και αξιοποιεί παραδείγματα από την Ελλάδα και άλλες ευρωπαϊκές χώρες για τα πρόσωπα ή τις ομάδες ανθρώπων που τιμώνται σήμερα. Η διδακτική πορεία ακολουθεί μια διαδρομή από τους ήρωες της μυθολογίας στους ήρωες και τις ηρωίδες της κοινότητας, αξιοποιώντας τη δημόσια μνήμη ως πεδίο ιστορικής διερεύνησης. Η εφαρμογή έχει ευέλικτο χαρακτήρα και οργανώνεται σε διαδοχικές φάσεις, ώστε ο/η εκπαιδευτικός να μπορεί να αξιοποιήσει όλες ή ορισμένες από τις προτεινόμενες δραστηριότητες, ανάλογα με τους στόχους της διδασκαλίας, τα χαρακτηριστικά της τάξης και τον διαθέσιμο διδακτικό χρόνο. Τέλος, επειδή είναι σημαντικό η μάθηση να συνδυάζεται με την ψυχαγωγία, στις δραστηριότητες ενσωματώνονται στοιχεία παιχνιδιού και δημιουργικής έκφρασης, ώστε η μαθησιακή διαδικασία να αποτελεί μια ευχάριστη και βιωματική εμπειρία για τα παιδιά.

Στόχοι:

Με την ολοκλήρωση της εφαρμογής αναμένεται οι μαθητές/τριες:

- Να αναγνωρίζουν τα βασικά χαρακτηριστικά του ήρωα και της ηρωίδας (αρχίζοντας από τον Ηρακλή και τον Θησέα), να κατανοούν ότι ορισμένα χαρακτηριστικά του ηρωισμού παραμένουν διαχρονικά, ενώ άλλα μεταβάλλονται ανάλογα με τις ανάγκες και τις αξίες κάθε κοινωνίας, με αποτέλεσμα να τιμώνται διαφορετικά πρόσωπα σε διαφορετικές εποχές. Να αντιλαμβάνονται, ακόμη, ότι μνημεία, προτομές, ονομασίες δρόμων και άλλες μορφές δημόσιας τιμής αποτελούν φορείς ιστορικής μνήμης και, μέσα από τη διερεύνησή τους, να γνωρίσουν την ιστορία της περιοχής τους.

⁴ Η αρχική ιδέα της δραστηριότητας αντλήθηκε από τον Ψηφιακό πόρο για τους/τις εκπαιδευτικούς που συνοδεύει το σχολικό εγχειρίδιο *Ιστορία Γ΄ Δημοτικού* των εκδόσεων 24 γράμματα (Παπαδημητρίου & Σαββάκη, 2024: 8), όπου προτείνεται η δραστηριότητα «Μια κοινότητα γεμάτη ήρωες». Η παρούσα διδακτική πρόταση διευρύνει τη βασική αυτή ιδέα.

- Να αναπτύξουν δεξιότητες παρατήρησης και ερμηνείας ιστορικών πηγών, να διατυπώνουν ερωτήματα και υποθέσεις, να συγκρίνουν παραδείγματα από διαφορετικές χρονικές περιόδους, να τεκμηριώνουν τις απόψεις τους και να συνεργάζονται για να ετοιμάζουν εργασίες.
- Να εκτιμούν τη σημασία της κοινωνικής προσφοράς, να αναγνωρίζουν διαφορετικές μορφές εθελοντισμού και αλληλεγγύης, να αναπτύσσουν ενδιαφέρον για την ιστορία του τόπου τους και να αντιλαμβάνονται ότι η δημόσια μνήμη αποτελεί αποτέλεσμα συλλογικών επιλογών, οι οποίες μεταβάλλονται με την πάροδο του χρόνου.

Φάσεις της διδακτικής πρότασης

1. Ποιος είναι ήρωας; Ποια είναι ηρωίδα;

Η πρώτη φάση ξεκινά με καταιγισμό ιδεών και συζήτηση γύρω από την έννοια του ηρωισμού. Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τα παιδιά να αναφέρουν πρόσωπα που θεωρούν ήρωες και ηρωίδες και να αιτιολογήσουν τις επιλογές τους. Οι απαντήσεις μπορεί να περιλαμβάνουν μυθολογικούς ήρωες, πρόσωπα από παραμύθια, ιστορικά πρόσωπα της αρχαιότητας ή πιο σύγχρονα, αθλητές/τριες, γιατρούς, ή ακόμη και άτομα από τη γειτονιά ή το οικογενειακό τους περιβάλλον. Στόχος της δραστηριότητας είναι να αναδειχθούν τα χαρακτηριστικά που αποδίδουν τα παιδιά στον ήρωα και την ηρωίδα. Τα χαρακτηριστικά αυτά (η γενναιότητα, η δύναμη, η βοήθεια προς τους άλλους, η αυτοθυσία, η ευφυΐα, η επιμονή κ.ά.) θα αποτελέσουν το σημείο αναφοράς για τις δραστηριότητες που ακολουθούν.

2. Ήρωες και ηρωίδες του χθες και του σήμερα:

Ακολουθεί η επεξεργασία των μύθων του Ηρακλή και του Θησέα. Δε δίνεται έμφαση στην αναλυτική αφήγηση όλων των κατορθωμάτων τους, αλλά επιλέγονται χαρακτηριστικά επεισόδια που αναδεικνύουν την προσφορά στο κοινωνικό σύνολο. Οι μαθητές/τριες εργάζονται σε ομάδες με διαφορετικές πηγές (κειμενικές, εικονιστικές και υλικές) και συζητούν ερωτήματα όπως: Ποιους βοηθά ο/η ήρωας/ίδα; Είναι σημαντική η πράξη του/της; Ποια χαρακτηριστικά του/της ήρωα/ίδας αναδεικνύονται;

Στη συνέχεια, η συζήτηση μεταφέρεται στο παρόν. Οι μαθητές/τριες καλούνται να συγκρίνουν τους μυθολογικούς ήρωες με πρόσωπα που προσφέρουν σήμερα στην κοινωνία. Μπορούν να παρουσιαστούν παραδείγματα, όπως: ένας πυροσβέστης που συμμετέχει στην κατάσβεση μιας μεγάλης πυρκαγιάς, μια εθελόντρια νοσοκόμα, μια επιστήμονας που συνέβαλε στην αντιμετώπιση μιας ασθένειας, μια ομάδα εθελοντών που βοηθά μια κοινότητα μετά από μια φυσική καταστροφή κ.ά. Στόχος δεν είναι να εξισωθούν οι μυθολογικοί ήρωες με τα σύγχρονα πρόσωπα, αλλά να κατανοήσουν τα παιδιά ότι κάθε εποχή αναδεικνύει διαφορετικά πρότυπα προσφοράς. Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται η δραστηριότητα «Μάντεψε ποιος/α είναι ο/η ήρωας/ίδα»:

- Ο/Η εκπαιδευτικός διαβάζει μια σύντομη περιγραφή (π.χ. για έναν διασώστη ή μια επιστήμονα) και τα παιδιά μαντεύουν ποιο πρόσωπο περιγράφεται. Ένα παράδειγμα: «Δεν είμαστε ένας αλλά πολλοί μαζί! Μόλις γίνει ένας μεγάλος σεισμός ή πλημμύρα, φοράμε τις στολές μας και τρέχουμε αμέσως. Βγάζουμε τους ανθρώπους από τα χαλάσματα, και τους φροντίζουμε. Ποιοι είμαστε;».
- Οι μαθητές και οι μαθήτριες εργάζονται σε ζευγάρια. Κάθε παιδί επιλέγει κρυφά έναν μυθολογικό ή σύγχρονο ήρωα. Δίνει διαδοχικά στοιχεία για τα χαρακτηριστικά, τις πράξεις και την προσφορά του, χωρίς να αποκαλύπτει το όνομά του. Ο/Η

συμμαθητής/τρια του προσπαθεί να μαντέψει το πρόσωπο. Στη συνέχεια, οι ρόλοι αντιστρέφονται.

Η φάση αυτή ολοκληρώνεται με συζήτηση στην τάξη, κατά την οποία τα παιδιά συνθέτουν τα συμπεράσματα που προέκυψαν από τις προηγούμενες δραστηριότητες. Έτσι, διακρίνουν ποια στοιχεία του ηρωισμού παραμένουν διαχρονικά, όπως η γενναιότητα, η αυτοθυσία και η διάθεση προσφοράς, και ποια διαφοροποιούνται ανάλογα με την εποχή. Κατανοούν, λοιπόν, ότι οι σύγχρονοι ήρωες δε χρειάζονται υπερφυσική δύναμη ή μυθικά όπλα, αλλά επιστημονική γνώση, ειδικό εξοπλισμό και ικανότητα συνεργασίας.

3. Τιμώντας τους ήρωες και τις ηρωίδες:

Στη συνέχεια, τα παιδιά εξετάζουν παραδείγματα δημόσιας αναγνώρισης πράξεων ηρωισμού από την Ελλάδα και άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Μέσα από τη δραστηριότητα αυτή κατανοούν ότι ο δημόσιος χώρος λειτουργεί ως φορέας ιστορικής μνήμης και ότι μνημεία, ονομασίες δρόμων, πλατειών και άλλα στοιχεία του δημόσιου χώρου διατηρούν ζωντανή τη μνήμη προσώπων, γεγονότων και αξιών. Για αυτόν τον σκοπό, μπορούν να αξιοποιηθούν ενδεικτικά παραδείγματα από την Ελλάδα και άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Εικόνα 1. Με ένα μνημείο μπροστά από το Ναυτικό Μουσείο στην Άνδρο αποδίδεται τιμή στη ναυτική παράδοση του νησιού και τη συμβολή των ανθρώπων της θάλασσας στην ιστορία και την οικονομική ανάπτυξη του τόπου

Εικόνα 2. Μνημείο της Πρώτης Δασκάλας στο Ροστόφ (Ρωσία). Είναι αφιερωμένο στους εκπαιδευτικούς και συμβολίζει την αξία της εκπαίδευσης και της μετάδοσης της γνώσης στις νεότερες γενιές

Εικόνα 3. Οι οδοί Επίσημναγού Μυλωνά Ιωάννη και Ανθυποσημναγού Καρασάββα Ιωάννη βρίσκονται στον Λαύκο, έναν οικισμό στο Νότιο Πήλιο. Έχουν ονομαστεί προς τιμήν των δύο πιλότων της Πολεμικής Αεροπορίας που έχασαν τη ζωή τους στις

Εικόνα 4. Το μνημείο των διασωστών του Penlee (Κορνουάλη, Ηνωμένο Βασίλειο) είναι αφιερωμένο στο πλήρωμα του σωστικού σκάφους RNLB Solomon Browne, που έχασε τη

*15/7/2000, όταν συνετρίβη το πυροσβεστικό
τους αεροσκάφος κατά τη διάρκεια
αεροπυρόσβεσης στις πυρκαγιές που
έπλητταν τότε την περιοχή*

*Εικόνα 5. Ένα μνημείο για τον εργάτη
ορυχείου που εγκαινιάστηκε το 2005 στη
μνήμη των εργατών ορυχείου του Μπεντάρ
(Ισπανία). Στην επιγραφή διαβάζουμε: «Στη
μνήμη όσων έχασαν τη ζωή τους
εξορύσσοντας μεταλλεύματα από τα ορυχεία
του βουνού Σιέρα ντε Μπεντάρ»*

*ζωή του κατά τη διάρκεια
επιχείρησης διάσωσης*

*Εικόνα 6. «Το ατελείωτο
χειροκρότημα» (Αλμερία,
Ισπανία). Το γλυπτό
δημιουργήθηκε το 2020 προς
τιμήν των επαγγελματιών υγείας
που προσέφεραν τις υπηρεσίες
τους κατά την πανδημία της
COVID-19. Αποτελεί παράδειγμα
δημόσιας αναγνώρισης του
σύγχρονου ηρωισμού και της
προσφοράς στο κοινωνικό
σύνολο*

Σημαντικά μπορεί να συμβάλει σε αυτό το στάδιο και η ψηφιακή διερεύνηση του δημόσιου χώρου. Για παράδειγμα, το Geograph (geograph.org.uk) είναι ένα ελεύθερης πρόσβασης βρετανικό, ψηφιακό αποθετήριο, στο οποίο συγκεντρώνονται φωτογραφίες με σύντομες περιγραφές από τη Μεγάλη Βρετανία. Αν και έχει σχεδιαστεί κυρίως ως εργαλείο γεωγραφικής τεκμηρίωσης (Geograph Project, 2011), στη συγκεκριμένη διδακτική πρόταση αξιοποιείται ως βάση εντοπισμού μνημείων και άλλων τόπων μνήμης, καθώς και ως αφετηρία για συζητήσεις σχετικά με τα πρόσωπα ή τις ομάδες ανθρώπων που κάθε κοινωνία επιλέγει να τιμήσει. Αξίζει να σημειωθεί ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, η επιλογή των προσώπων που θα τιμηθούν γίνεται με τη συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το Reculver Country Park, όπου οι μορφές που απεικονίζονται σε ένα συμβολικό γλυπτό επιλέχθηκαν ύστερα από τοπικό διαγωνισμό, ώστε να εκπροσωπούν πρόσωπα και ομάδες που οι κάτοικοι θεωρούν σημαντικά για την ιστορία και την ταυτότητα του τόπου τους (Canterbury City Council, 2015).

Εικόνα 7. Reculver Country Park

Με το γλυπτό αυτό αποδίδεται τιμή σε τρεις κατηγορίες ανθρώπων που συνδέονται με την ιστορία της περιοχής: στις γυναίκες της αρχαιότητας, στους ανθρώπους της θάλασσας και στους αεροπόρους.

Συγκεκριμένα, στο γλυπτό παριστάνονται:

- Μια γυναίκα ρωμαϊκής εποχής, η οποία συνδέεται με ένα παρακείμενο ρωμαϊκό φρούριο και υπενθυμίζει τη μακραίωνη ιστορία της περιοχής. Δεν πρόκειται για συγκεκριμένο ιστορικό πρόσωπο, αλλά για μια συμβολική μορφή που αποδίδει τιμή στη γυναικεία παρουσία στην περιοχή.
- Ένας ψαράς στρειδιών, ως φόρος τιμής στους ανθρώπους της θάλασσας. Η μορφή του συμβολίζει τη στενή σχέση της τοπικής κοινωνίας με τη θάλασσα και τονίζει τη σημασία της αλιείας για την οικονομική και κοινωνική ζωή του τόπου.
- Ένας πιλότος της Πολεμικής Αεροπορίας, ως φόρος τιμής στους αεροπόρους που συνδέθηκαν με την ιστορία της περιοχής και υπηρέτησαν κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Η μορφή παραπέμπει ιδιαίτερα στον πιλότο Bill Ottley και στη σύνδεση του Reculver με την εκπαίδευση μιας θρυλικής αεροπορικής μονάδας ("Dambusters"), η οποία διακρίθηκε για τις αεροπορικές επιχειρήσεις της κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο (Commonwealth War Graves Commission, n.d.).

Τα παιδιά μπορούν να περιηγηθούν μαζί με τον/την εκπαιδευτικό τους στο Geograph και να εντοπίσουν ανάλογα παραδείγματα από άλλες περιοχές⁵. Στη συνέχεια, σε ομάδες, συγκρίνουν τα πρόσωπα ή τις ομάδες που τιμώνται και αναζητούν τα κοινά χαρακτηριστικά τους, καθώς και τους λόγους για τους οποίους τιμώνται στον δημόσιο χώρο. Μέσα από τη διαδικασία αυτή συνειδητοποιούν ότι η δημόσια αναγνώριση δεν αφορά μόνο γνωστές ιστορικές προσωπικότητες, αλλά και ανθρώπους ή ομάδες των οποίων η προσφορά υπήρξε σημαντική για την τοπική ή την ευρύτερη κοινωνία. Παράλληλα, αντιλαμβάνονται ότι τα μνημεία και οι άλλοι τόποι μνήμης εκφράζουν τις επιλογές κάθε κοινωνίας σχετικά με τα πρόσωπα, τα γεγονότα και τις αξίες που επιθυμεί να διατηρήσει στη συλλογική μνήμη.

4. Βρείτε τους ήρωες της γειτονιάς!

Αφού γνωρίσουν παραδείγματα δημόσιας μνήμης από διαφορετικές περιοχές, οι μαθητές/τριες διερευνούν τον δημόσιο χώρο της δικής τους γειτονιάς. Στόχος είναι να διαπιστώσουν ότι αντίστοιχες μορφές μνήμης υπάρχουν και στον τόπο όπου ζουν και

⁵ Η αναζήτηση με local heroes (τοπικοί ήρωες) οδηγεί στο: <https://www.geograph.org.uk/search.php?i=214116576> με πολλές σχετικές φωτογραφίες που μπορούν να πυροδοτήσουν συζητήσεις.

να κατανοήσουν ότι ακόμη και καθημερινά στοιχεία, όπως μια πινακίδα δρόμου ή μια αναμνηστική επιγραφή, μπορούν να αποτελέσουν αφετηρία ιστορικής διερεύνησης.

Η δράση μπορεί να υλοποιηθεί με έναν εκπαιδευτικό περίπατο στην περιοχή γύρω από το σχολείο, ο οποίος, βέβαια, απαιτεί κατάλληλη προετοιμασία από τον/την εκπαιδευτικό. Οι μαθητές/τριες περιηγούνται στη γειτονιά και καταγράφουν (ή και φωτογραφίζουν) σε φύλλα εργασίας προτομές, μνημεία, ηρώα, αναμνηστικές επιγραφές, ονομασίες δρόμων και πλατειών, ιστορικά κτίρια ή άλλα στοιχεία που σχετίζονται με τη δράση. Απαντούν σε ερωτήματα όπως: Ποιο πρόσωπο ή ποιο γεγονός τιμάται; Τι μάς λέει για την ιστορία της περιοχής; Γιατί επιλέχθηκε να τιμηθεί; Οι παρατηρήσεις τους καταγράφονται στα φύλλα εργασίας και αξιοποιούνται σε συζήτηση στην τάξη.

Όταν η έξοδος από το σχολείο δεν είναι εφικτή, η γειτονιά μεταφέρεται μέσα στην αίθουσα με εικόνες. Ο/Η εκπαιδευτικός συγκεντρώνει ψηφιακό ή έντυπο φωτογραφικό υλικό από τα μνημεία, τους δρόμους και τις προτομές της περιοχής. Εναλλακτικά, ζητά από τα παιδιά να φέρουν φωτογραφίες με σημεία ενδιαφέροντος στη γειτονιά τους. Οι φωτογραφίες αυτές προβάλλονται στην τάξη ή μοιράζονται εκτυπωμένες στα θρανία και τα παιδιά παρατηρούν προτομές, μνημεία, ηρώα, αναμνηστικές πλάκες, ονομασίες δρόμων κ.ά. Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τα παιδιά να αναρωτηθούν: ποιο πρόσωπο απεικονίζεται; γιατί βρίσκεται εκεί; για ποιον λόγο μπορεί να τιμήθηκε; τι μάς λέει αυτό για την ιστορία της περιοχής; Οι μαθητές/τριες συμπληρώνουν τις παρατηρήσεις τους ανά ομάδα, παρουσιάζουν τα συμπεράσματά τους και συνθέτουν έναν μεγάλο, κοινό χάρτη μνήμης της γειτονιάς στον πίνακα.

Η ίδια δραστηριότητα θα μπορούσε να οργανωθεί βιωματικά, με τη μορφή ενός «κυνηγιού θησαυρού»⁶. Οι μαθητές και οι μαθήτριες, χωρισμένοι/ες σε ομάδες, παίρνουν έναν «χάρτη θησαυρού» ή ένα φύλλο αποστολής με γρίφους για τα στοιχεία που καλούνται να εντοπίσουν (μνημεία, προτομές, πινακίδες οδών, αναμνηστικές πλάκες, κτίρια που συνδέονται με την ιστορία της περιοχής κ.ά.). Για κάθε εύρημα συμπληρώνουν μια «κάρτα ανακάλυψης», όπου καταγράφουν τις παρατηρήσεις τους, το πρόσωπο ή το γεγονός που τιμάται και υποθέσεις για τον λόγο που επιλέχθηκε να μνημονεύεται στον συγκεκριμένο χώρο. Αν υπάρχει η δυνατότητα, φωτογραφίζουν τα σημεία ενδιαφέροντος που ανακαλύπτουν. Στη συνέχεια, οι ομάδες παρουσιάζουν τα ευρήματά τους στην τάξη και συνθέτουν έναν κοινό χάρτη της δημόσιας μνήμης της περιοχής. Η δραστηριότητα ολοκληρώνεται με την αναζήτηση πληροφοριών για τα ευρήματά τους, μια διαδικασία στην οποία μπορεί να συμβάλει και το οικογενειακό περιβάλλον των παιδιών.

5. Το μνημείο που δεν υπάρχει ακόμη:

Η τάξη καλείται να συζητήσει ένα υποθετικό ερώτημα: Αν η κοινότητά τους αποφάσιζε να δημιουργήσει ένα νέο μνημείο, ποιο πρόσωπο ή ποια ομάδα ανθρώπων θα άξιζε να τιμηθεί; Κάθε ομάδα τεκμηριώνει την επιλογή της και σχεδιάζει ένα μνημείο, μια αναμνηστική πλάκα, μια προτομή ή προτείνει την ονομασία μιας οδού ή μιας πλατείας, εξηγώντας ποιο μήνυμα επιθυμεί να μεταδώσει στην τοπική κοινωνία. Η δραστηριότητα μπορεί να υλοποιηθεί με σχέδιο, μακέτα ή κατασκευή από απλά υλικά.

⁶ Αντίστοιχες δραστηριότητες αξιοποιούνται ευρέως στην υπαίθρια και μουσειακή εκπαίδευση. Ενδεικτικά, το Μουσείο Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης του ΕΚΕΔΙΣΥ οργανώνει εκπαιδευτικά παιχνίδια αναζήτησης σε ιστορικές γειτονιές της Αθήνας, όπως η Πλάκα, με στόχο τη γνωριμία των παιδιών με την ιστορία και τα μνημεία της πόλης μέσα από βιωματικές δραστηριότητες. Για παράδειγμα, βλ. «Παιχνίδι θησαυρού στα στενά της Πλάκας!» και «Ο Θεός Διόνυσος και οι Πειρατές: Ένα πειρατικό κυνήγι θησαυρού... στην Πλάκα» (ΕΚΕΔΙΣΥ, χ.χ.).

Τα έργα εκτίθενται σε κατάλληλο χώρο στο σχολείο. Εναλλακτικά, όλες οι ομάδες κάνουν την ίδια κατασκευή: πινακίδες δρόμου με χαρτόνι όπου γράφουν «Οδός». Οι πινακίδες εκτίθενται στους διαδρόμους του σχολείου.

6. Και το δικό μας μνημείο για τους ήρωες και τις ηρωίδες μας:

Η εφαρμογή ολοκληρώνεται με μια σύντομη δραστηριότητα αναστοχασμού. Κάθε παιδί γράφει σε ένα χάρτινο αστέρι μια φράση που αρχίζει με τις λέξεις: «Για μένα ήρωας/ηρωίδα είναι...», «Η κοινωνία πρέπει να θυμάται...» κ.ά. Τα αστέρια συγκεντρώνονται σε μια κοινή αφίσα της τάξης, η οποία λειτουργεί ως συμβολικό «μνημείο» των ανθρώπων που τα ίδια τα παιδιά θεωρούν άξιους δημόσιας αναγνώρισης.

Εναλλακτικά, αντί για την κοινή αφίσα, τα παιδιά μπορούν να δημιουργήσουν ένα κολλάζ με σχετικές με τη θεματική δημιουργίες τους.

7. Εκπαιδευτικές επισκέψεις:

Ανάλογα με τις δυνατότητες κάθε περιοχής, η εφαρμογή μπορεί να εμπλουτιστεί με εκπαιδευτικές επισκέψεις σε τοπικά ιστορικά ή αρχαιολογικά μουσεία, δημοτικές πινακοθήκες, ηρώα, μνημεία, ιστορικά κτίρια, προτομές, πλατείες ή άλλους χώρους δημόσιας μνήμης. Όλα αυτά προσφέρουν αφορμές για συζήτηση γύρω από τα πρόσωπα και τα γεγονότα που μια κοινωνία επιλέγει να διατηρήσει στη συλλογική της μνήμη. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν επίσης τα τοπικά ηρώα, τα μνημεία αφιερωμένα σε ευεργέτες ή σε συλλογικές μορφές προσφοράς, καθώς επιτρέπουν στα παιδιά να συνδέσουν την εθνική ιστορία με την ιστορία της κοινότητάς τους. Σε κάθε περίπτωση, η επιλογή των χώρων δεν εξαρτάται από το μέγεθος ή τη σπουδαιότητά τους, αλλά από τη δυνατότητά τους να λειτουργήσουν ως αφορμή για ιστορική διερεύνηση και ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης.

Τέλος, η αξιοποίηση ψηφιακών χαρτών μπορεί να επεκτείνει τη δραστηριότητα ακόμη και όταν δεν είναι εφικτή μια εκπαιδευτική επίσκεψη. Αξιοποιώντας εφαρμογές όπως το OpenStreetMap ή το Google Maps, οι μαθητές/τριες μπορούν να εντοπίσουν οδούς που φέρουν ονόματα ιστορικών προσώπων, να παρατηρήσουν τη χωροθέτηση μνημείων ή να συγκρίνουν διαφορετικές περιοχές της Ελλάδας και της Ευρώπης.

Συνολικά, μέσα από όλες αυτές τις δραστηριότητες, η δημόσια μνήμη αποκτά προσωπικό νόημα και τα παιδιά ενθαρρύνονται να παρατηρούν, να διερευνούν και να ερμηνεύουν τον κόσμο που τα περιβάλλει.

► ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

Η εφαρμογή μπορεί να προσαρμοστεί στις ιδιαίτερες συνθήκες κάθε σχολικής μονάδας και δεν απαιτεί ειδικό εξοπλισμό. Η αξιοποίηση του άμεσου περιβάλλοντος του σχολείου, έντυπου και ψηφιακού εποπτικού υλικού, καθώς και η συνεργασία με τοπικούς πολιτιστικούς φορείς ή μουσεία μπορούν να εμπλουτίσουν τη μαθησιακή διαδικασία. Ο/Η εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα να επιλέξει παραδείγματα ηρωισμού και δημόσιας μνήμης που ανταποκρίνονται στα χαρακτηριστικά της περιοχής και στα ενδιαφέροντα της τάξης, διατηρώντας τον βασικό άξονα της πρότασης: τη σύγχρονη αντίληψη περί ηρωισμού που συνδέεται με την κοινωνική προσφορά και τη δημόσια αναγνώρισή της.

Παράλληλα, η εφαρμογή προσφέρεται για διαθεματικές συνδέσεις και με άλλα γνωστικά αντικείμενα πέρα από την Ιστορία. Στη Γλώσσα, τα παιδιά μπορούν να γράψουν σύντομα κείμενα ή μικρές ιστορίες για πρόσωπα που θεωρούν ήρωες ή ηρωίδες, καθώς και να περιγράψουν μνημεία που παρατήρησαν. Στα Εικαστικά,

μπορούν να σχεδιάσουν ένα μνημείο, μια προτομή ή μια αφίσα αφιερωμένη σε κάποιο πρόσωπο ή ομάδα ανθρώπων που θεωρούν ότι αξίζει να τιμηθεί. Στη Μελέτη Περιβάλλοντος και την Πληροφορική μπορούν να δημιουργήσουν έναν απλό έντυπο ή ψηφιακό χάρτη με μνημεία της περιοχής τους ή άλλων τόπων, ενώ μέσα από σχετικές συζητήσεις στην τάξη καλλιεργούν αξίες όπως η συνεργασία, η προσφορά και ο εθελοντισμός. Με αυτόν τον τρόπο, η έννοια του ηρωισμού συνδέεται με την ιστορία, τη γλώσσα, την τέχνη, τον τόπο όπου ζουν τα παιδιά και τη σύγχρονη κοινωνική ζωή.

Τέλος, είναι σημαντικό να επισημάνουμε ότι αν και η συγκεκριμένη διδακτική πρόταση σχεδιάστηκε για τη Γ' Δημοτικού, ωστόσο μπορεί να αποτελέσει αφετηρία για πιο σύνθετες δραστηριότητες σε μεγαλύτερες τάξεις, με ανάλογο σχεδιασμό και υλικό.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Allison, S. T. (2024). Constructions of heroism. In S. T. Allison, J. K. Beggan, & G. R. Goethals (Eds.), *Encyclopedia of Heroism Studies*. Springer Nature.
- Allison, S. T., & Goethals, G. R. (2011). *Heroes: What they do and why we need them*. Oxford University Press.
- Canterbury City Council. (2015). *Reculver Country Park Management Plan 2015–2020*. Retrieved from <https://www.canterbury.gov.uk/sites/default/files/2024-04/Reculver%20Country%20Park%20Management%20Plan.pdf>
- Commonwealth War Graves Commission. (n.d.). *Pilot Officer Warner Ottley: Death of a Dambuster*. Retrieved from <https://www.cwgc.org/stories/stories/pilot-officer-warner-ottley-death-of-a-dambuster/>
- Franco, Z. E., Blau, K., & Zimbardo, P. G. (2011). Heroism: A conceptual analysis and differentiation between heroic action and altruism. *Review of General Psychology*, 15(2), 99–113. Retrieved from <https://doi.org/10.1037/a0022672>
- Geograph Project. (2011, June 3). *About Geograph*. Geograph Britain and Ireland. Retrieved from <https://www.geograph.org.uk/article/About-Geograph-page>
- Heroas Project. (n.d.). *Heroas Project*. Retrieved from <https://heroasproject.weebly.com/>
- Kinsella, E. L., Ritchie, T. D., & Igou, E. R. (2015). Zeroing in on heroes: A prototype analysis of hero features. *Journal of Personality and Social Psychology*, 108(1), 114–127. Retrieved from <https://doi.org/10.1037/a0038463>
- ΕΚΕΔΙΣΥ. (χ.χ.). *Εκπαιδευτικά προγράμματα*. Ανακτήθηκε από <https://ekedisy.gr/category/programmata/>
- ΕΚΕΔΙΣΥ. (χ.χ.). *Εκπαιδευτικά προγράμματα Ζωής και Εκπαίδευσης 2020–2021*. Ανακτήθηκε από <https://ekedisy.gr/wp-content/uploads/2020/08/web-low-Εκπαιδευτικά-προγράμματος-Ζωής-και-Εκπαίδευσης-2020-21-λυσικρατης.pdf>
- ΕΚΕΔΙΣΥ. (χ.χ.). *Εκπαιδευτικά προγράμματα Ζωής και Εκπαίδευσης-Διόνυσος*. Ανακτήθηκε από <https://ekedisy.gr/wp-content/uploads/2023/08/web-low-Εκπαιδευτικά-προγράμματος-Ζωής-και-Εκπαίδευσης-Διονυσος.pdf>
- Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Ιστορίας στις Γ', Δ', Ε' και ΣΤ' τάξεις Δημοτικού Σχολείου (Υπουργική Απόφαση 10545/Δ1, ΦΕΚ Β' 507/02-02-2023). (2023). Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. Ανακτήθηκε από https://dipe.art.sch.gr/news/Programmata_Spoudwn/Programma-Istorias_%28FEK_507_B_2023%29.pdf

- Παπαδημητρίου, Π., & Σαββάκη, Χ. (2024). *Ιστορία Γ' Δημοτικού: Βιβλίο Μαθητή/Μαθήτριάς*. Αθήνα: 24 γράμματα. Ανακτήθηκε από <https://ebooksdl.cti.gr/handle/20.500.14040/43632>
- Σεφέρης, Γ. (2000). *Ποιήματα*. Αθήνα: Ίκαρος.
- Σκαρτσή, Ξ., & Γιούρης, Η. (2017). *Το αρχέτυπο του ήρωα και οι αναπαραστάσεις του στην αρχαία ελληνική και νεοελληνική λογοτεχνία και σε άλλες τέχνες*. Heroas Project. Ανακτήθηκε από <https://heroasproject.weebly.com/>

Πηγές εικόνων

- Chora of Andros, monument in front of the Maritime Museum, 090605. (2009). *Photograph*. Wikimedia Commons. Retrieved from https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Chora_of_Andros,_monument_in_front_of_the_Maritime_Museum,_090605.jpg
- El aplauso infinito – Almería 001. (n.d.). *Photograph*. Wikimedia Commons. Retrieved from https://commons.wikimedia.org/wiki/File:El_apluso_infinito_-_Almer%C3%ADa_001.jpg
- Lafkos Street ΜΥΛΩΝΑΣ ΚΑΡΑΣΑΒΒΑΣ. (n.d.). *Photograph*. Wikimedia Commons. Retrieved from https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lafkos_Street_%CE%9C%CE%A5%CE%9B%CE%A9%CE%9D%CE%91%CE%A3_%CE%9A%CE%91%CE%A1%CE%91%CE%A3%CE%91%CE%92%CE%92%CE%91%CE%A3.jpg
- Miners of Bedar statue. (n.d.). *Photograph*. Wikimedia Commons. Retrieved from https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Miners_of_Bedar_statue.jpg
- Penlee lifeboat memorial. (2010). *Photograph*. Wikimedia Commons. Retrieved from https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Penlee_lifeboat_memorial.jpg
- Sculptures near Reculver – geograph.org.uk – 7567025. (n.d.). *Photograph*. Wikimedia Commons. Retrieved from https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sculptures_near_Reculver_-_geograph.org.uk_-_7567025.jpg
- Памятник первой учительнице крупно. (n.d.). *Photograph*. Wikimedia Commons. Retrieved from https://commons.wikimedia.org/wiki/File:%D0%9F%D0%B0%D0%BC%D1%8F%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B2%D0%BE%D0%B9_%D1%83%D1%87%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B5_%D0%BA%D1%80%D1%83%D0%BF%D0%BD%D0%BE.jpg

Παράρτημα

Πίνακας 1. ΦΕΚ Β' 507/02-02-2023: 4842-4843/Στόχοι Αναλυτικού Προγράμματος ΟΙ ΗΡΩΕΣ

Ήρωες στην αρχαία Ελλάδα	[Οι μαθητές και οι μαθήτριες] • Να γνωρίζουν γενικά ποια είναι η φύση/υπόσταση (χαρακτηριστικά) ενός ήρωα. • Να κατανοούν πώς διακρίνεται ένας μυθολογικός ήρωας από τους απλούς ανθρώπους.
--------------------------	--

Ο Ηρακλής.
Ο νεαρός Ηρακλής.
Οι κυριότεροι άθλοι του Ηρακλή στην Πελοπόννησο.
«Ταξίδι» στην άκρη της Γης.
Το τέλος της «περιπέτειας».

- Να εκτιμούν τη διαχρονικότητα των ηρώων.
- Να κατανοούν την ψυχολογική διάσταση της δημιουργίας υπερηρώων.

- Να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά του ήρωα-κυνηγού στο πρόσωπο του Ηρακλή.
- Να κατανοούν τη σημασία των εννοιών: άθλος, δόξα, ήρωας.
- Να απολαμβάνουν τους μύθους που σχετίζονται με τους άθλους του Ηρακλή.
- Να ενημερωθούν για τον συμβολισμό των άθλων του ήρωα.
- Να αποτιμούν τη διαχρονική σημασία των θετικών χαρακτηριστικών του ήρωα.

Ο Θησέας.
Θησέας: Ο Αθηναίος ήρωας.
Οι πρώτοι άθλοι.
Ο Θησέας αντιμετωπίζει τον Μινώταυρο.
Ο Θησέας γίνεται βασιλιάς.

- Να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά του ήρωα εκπολιτιστή στο πρόσωπο του Θησέα.
- Να γνωρίζουν τους μύθους που αναφέρονται στη ζωή και τα κατορθώματα του Θησέα.
- Να ανιχνεύουν, να κατανοούν και να αξιολογούν τις ανώτερες αρετές που διακρίνουν έναν ηγέτη (θάρρος, γενναιότητα, αυταπάρνηση και αφοσίωση στον ανώτερο σκοπό της σωτηρίας της πόλης).